

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації
ГЕНСИЦЬКОГО МАКСИМА ВІКТОРОВИЧА
«Фауна і морфометрична мінливість наземних молюсків (Mollusca) північно
західного Приазов'я»,
що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 091 Біологія

Дослідження фауни наземних молюсків і закономірності їх морфометричної мінливості дозволяють краще розуміти структуру їх угруповань та необхідні для оцінки та збереження біологічного різноманіття і факторів їх змін.

Наземні молюски є ланками трофічних ланцюгів в наземних екосистемах і є одним із основних типів харчування для ряду рептилій, птахів і ссавців. Деякі види молюсків приймають участь у процесах ґрунтоутворення, збагачуючи ґрунти органічними і мінеральними речовинами. Проте, деякі молюски є проміжними хазяїнами для плоских червів, можуть пошкоджувати зернові, овочеві культури, плодіві тіла грибів.

В останні десятиліття повсюдно відмічається активне розповсюдження антропохорних видів молюсків, але їх вплив на аборигенні види майже не вивчений. До останнього часу морфометрична мінливість *Xeropicta derbentina*, *Helix albescens*, *Chondrula tridens* не вивчалась в умовах регіону.

Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження Генсицького М.В., яке присвячене дослідженню фауни і морфометричної мінливості наземних молюсків в Північно-Західному Приазов'ї є актуальним.

Дисертацію виконано в межах комплексних науково-дослідних тем кафедри екології, загальної біології та раціонального природокористування Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Інвентаризація міської фауни, растрове картування та створення Атласу урбанізованих видів тварин малого міста (північно західне Приазов'я)» (2016-2018pp), номер держреєстрації 0116U006756; «Дослідження впливу твердих

побутових відходів на навколишнє середовище м. Мелітополя, розробка системи їх роздільного збору та утилізації» (2019-2021pp), номер держреєстрації 0119U001423.

Генсицький М.В. якісно обґрунтував наукові положення дисертації, спланував й виконав дослідно-експериментальну роботу. Аналіз рукопису дисертації, наукових статей і тез доповідей на конференціях засвідчує, що авторській підхід до вивчення досліджуваної проблеми є ґрунтовним. Вірогідність отриманих результатів забезпечено використанням актуальних інформаційних джерел, а також методів дослідження, адекватних меті й завданням роботи. Текст дисертації містить необхідні посилання на джерела інформації, чим засвідчується відповідальне ставлення здобувача до роботи з літературою.

Зазначене дає підстави стверджувати, що представлені дисертантом наукові результати є науково обґрунтованими й достовірними, отриманими із дотриманням норм академічної доброчесності.

В дисертаційній роботі вперше здійснено довгострокове польове дослідження наземних молюсків в природних та антропогенно трансформованих біотопах в умовах Північно-Західного Приазов'я. Сучасна фауна наземних молюсків регіону включає 27 видів, з яких 6 видів наводяться вперше. Встановлені закономірності біотопічного розподілу наземних молюсків в залежності від типу ґрунтів, стану їх зволоженості та характеру рослинності.

Для досліджуваного регіону вперше вивчена мінливість раковини *Chondrula tridens*, *Xeropicta derbentina* та *Helix albescens*, проаналізовані розбіжності мінливості в різних угрупованнях. Доведено існування значних відмінностей по окремим параметрам раковини у *Helix albescens*, *Helix pomatia*. Доведено, що в умовах засушливого степу регіону багатство малакофауни та її мінливість залежать від окремого набору чинників, а її зміни є різноспрямованими та синхронними. Визначені передумови та причини швидкого розселення антропохорних видів наземних молюсків, вплив антропогенного перетворення

біотопів на процеси їх розселення. Виявлені причини видового збагачення та видового збіднення фауни наземних молюсків в умовах регіону.

Вдосконалена методика визначення об'єму черепашки, запропоновано і апробовано метод водного тесту.

Практичне значення наукових результатів дослідження полягає в тому, що положення дисертаційної роботи можливо використовувати для визначення видів серед наземних молюсків індикаторів для оцінки стану природних та антропогенних екосистем. Результати роботи можуть мати практичне впровадження для створення еталонних колекцій наземних молюсків в візит центрах національних природних парків і регіональних краєзнавчих музеїв, що важливо для розробки рекомендацій з підтримки видового різноманіття, збереження рідкісних, зникаючих видів, а також використані для цілі моніторингу навколишнього середовища. Ряд положень роботи можуть бути використані для підготовки лекційних курсів з зоології та охорони природи, проведення навчальних практик студентів тощо.

Усі розділи дисертації висвітлено в наукових працях, опублікованих здобувачем у фахових й інших виданнях. Матеріали дисертаційного дослідження обговорювались на міжнародних і всеукраїнських конференціях, засіданнях кафедри екології, загальної біології та раціонального природокористування, Вченій раді хіміко-біологічного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Основні теоретичні положення й матеріали дисертації можна застосовувати при викладанні дисциплін «Екологія», «Зоологія безхребетних», «Навчальна практика по зоології», «Системний аналіз в екології», «Методи моделювання екологічних систем», «Біоіндикація» у закладах вищої освіти.

Разом з тим слід зробити зауваження, що мають характер побажань:
– більш детально розкрити природоохоронний аспект в розділі 7;

– доцільно було б надати детальну інформацію про точки збору наземних молюсків у регіоні разом з координатами і відповідними характеристиками.

Треба зазначити, що дисертаційна робота Генсицького М.В. складає приємне враження, а наведені в ній дані цікаві й можуть бути використані іншими дослідниками та викладачами середніх та вищих навчальних закладів.

Привертає до себе увагу не тільки великий об'єм опрацьованого матеріалу, але й всебічний та кропіткий аналіз численних даних.

Достовірність отриманих результатів і висновків забезпечено значним масивом фактичних даних та відповідає вимогам, що висувуються до робіт такого рівня.

Аналіз наданих матеріалів (дисертаційна робота; опубліковані наукові праці; документи, що підтверджують впровадження та апробацію отриманих результатів дослідження) дає підстави стверджувати, що дисертація Генсицького М.В. «Фауна і морфометрична мінливість наземних молюсків (Mollusca) північно західного Приазов'я» є цілісним завершеним науковим дослідженням.

Подана робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 3 лютого 2017 року № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167) і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді зі спеціальності – 091 Біологія.

Рецензент

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри екології,
загальної біології та раціонального
природокористування

МДПУ імені Богдана Хмельницького

Ігор ХАЛІМАН

